

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

*ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

№4

2025

APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

РЭУ.РФ
Российский экономический университет
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

*Elektron nashr,
523 sahifa, aprel, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

MUHANDISLIK & IQTISODIYOT

*ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modelashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti

08.00.01 - Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 - Makroiqtisodiyot
08.00.03 - Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 - Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 - Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 - Ekonometrika va statistika
08.00.07 - Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 - Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 - Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 - Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 - Marketing
08.00.12 - Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 - Menejment
08.00.14 - Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 - Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 - Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 - Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan
"Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan
milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha
"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

M u a s s i s: "Tadbirkor va ishbiarmon" MChJ

H a m k o r l a r i m i z:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

Роль искусственного интеллекта в управлении финансовым потенциалом предприятий.....	10
Юсупов Файзулла Якубович	
Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini moliyaviy vositalar orqali takomillashtirish: "Navoiy" EIZ misolida.....	20
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Davlat xaridlari jarayonini boshqarish va nazorat qilishning muhim jihatlari.....	26
Xodjamqulov Shahboz Sherali o'g'li	
Oliy ta'lim tizimini baholash: milliy model va global standartlar.....	31
Hakimov Hakimjon Abdullo o'g'li, Hakimova Gulnoza Abdulloyevna	
Aksiyadorlik jamiyatlarining investitsion jozibadorligini oshirishda xorij tajribasi.....	37
Qodirov Iskandar Alisher o'g'li	
Механизмы адаптации рынка труда к новой модели экономического роста: теория, практика и цифровые решения.....	41
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
Xorazm viloyati eksport strategiyasini takomillashtirishning iqtisodiy va ijtimoiy ta'sirlari.....	50
Fozil Xolmurotov	
Suv resurslarini tejashda aqli sug'orish tizimlarining ahamiyati.....	62
Abdullayev.A., Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
To'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoati raqobatbardoshligini oshirishning marketing vositalari.....	68
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
The current state and development trends of innovative activity in agriculture.....	72
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Методология оценки инновационной деятельности.....	78
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil iqtisodiy o'sishda raqamli iqtisodiyot va tadbirkorlikning integratsiyalashuvi.....	86
Xodjamov Asliddin O'ktam o'g'li, Maqsudov Bunyod Abdusamat o'g'li	
Tijorat banklari aktivlarini diversifikatsiya qilish yo'llari tahlili.....	92
Abdurazzoqov Abdualim Abdujabbor o'g'li	
Направления повышения эффективности средств, направляемых на обеспечение занятости населения и сокращение бедности.....	97
Маликов Аuezхан Жорабекович	
O'zbekiston uy xo'jaliklarining farovonlik koeffitsiyenti: blackorby va donaldson yondashuvi asosida tahlili.....	106
Boltayeva Dilafza Jumaqulovna	
O'zbekistonda aholi jon boshiga asosiy kapitalga investitsiyalarning o'zgarish dinamikasi.....	114
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish sharoitida barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash, davlat iqtisodiy siyosatini takomillashtirish va sirkulyar iqtisodiyot tamoyillarini joriy etishning samaradorligini oshirish yo'llari.....	123
Muratbaeva Eleonora Muxamedjan qizi, Saifnazarov Ismoil Saifnazarovich	
Yangi o'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanish tendensiyalari.....	132
Tojiyev Javlonbek Rustamovich	

Mulkchilik shakliga ko'ra tijorat banklarida depozitlarining amaldagi holati tahlili	138
Allaberganov Sirojali Saxatovich	
Bandlikni ta'minlashda moliyaviy mexanizmlarning o'rni va ahamiyati	151
Karimjonov Muhammadrasul To'liqinjon o'g'li	
Mustaqil direktorlar ulushi, nomoliyaviy axborotlarning oshkor qilinishi va dividend siyosatining kapital qiymatga kompleks ta'siri	159
Urinov Bobur Nasilloevich	
Turizm orqali ish o'rinlarini yaratish va bandlik muammosini kamaytirish imkoniyatlari	167
Kaxramanova Sevd Shamsiddin qizi	
Kam quvvatli gidroelektr stansiya uchun mos bo'lgan invertor, reduktor, akkumulyator va generatorni tanlash	173
Xamrayev Og'abek Oybek o'g'li, Davletov I.Y.	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat tarmoqlarini ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlarini rivojlantirishning ilmiy-uslubiy asoslari	182
Ibragimova Gulnoza Sayidmuradovna	
Terminologiya va ilmiy terminologiya xususida	188
Ruziyeva Gulnoz Temirqulovna	
O'zbekiston Respublikasida innovatsiyalarni tashkil etish va moliyalashtirish yo'llari	192
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Bazalt chiqindi toshqol asosidagi kam suv talabchan sementlarning samaradorligini oshirish	197
Babayev Sultonbek Sunnat o'g'li	
Qashqadaryo qayta tiklanuvchi energiya manbalarining samaradorligini turli yondashuv asosida baholash	203
Omonova Sitara Zafar qizi, Utayev Sobir Achilovich	
Tilshunoslikning mexanika muhandisligi terminlari xususida	208
Mansurova Nafisa Qamariddinovna	
"Chizma geometriya va perspektiva" fanining arxitektura bilimlari tizimidagi roli	213
Yusubjonov Jonibek Farxod o'g'li	
Geodezik plan olishning avtomatlashgan usullari	219
Mamajonova Nodira Alisher qizi	
Zamonaviy arxitektura interyer dizaynida milliy grixva islomiy naqshlar uyg'unligi	225
Qo'chqarov Baxodir O'lmasovich	
Qurilishda mehnat unumdorligini oshirish va uni prognozlashning nazariy asoslari	230
Abduvaliyev Bekzod Muhiddin o'g'li	
Qishloq aholi hududlaridagi zamonaviy innovatsion o'zgarishlarining o'rta ta'lim maktablari tuzilishidagi ta'siri	235
Abdurahmonov Olimjon Obboqul o'g'li	
Seysmik hududlarda qurilish konstruksiyalarini to'g'ri tanlash	241
Egamberdiyeva Shaxnoza Abdurashidovna	
Arixiy yodgorliklarning me'moriy-rejaviy, konstruktiv va badiiy bezak yechimlari	251
Sotvoldiyev Azamatjon Akramjon o'g'li	
Xitoy va O'zbekiston tajribasi asosida soliq to'lovchilar reytingi tizimi orqali fiskal intizomni mustahkamlash	255
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
Turizmga investitsiyalar iqtisodiyotimizga ijobiy ta'siri etuvchi omillari sifatida	268
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Tursunov Qosimbek Nodirovich	

Problems of determining the informativeness of input and output parameters in object management	275
Turapov Ulugbek Urazkulovich	
Tijorat banklari faoliyatiga foiz riskining ta'siri: ilmiy-nazariy asoslar va amaliyot tahlili	280
Turdiyev Abdulhakim Qulbazarovich	
Zamonaviy moy filtrlarining dvigatel ishlash resursini oshirishiga ta'siri.....	290
Mirzakarimov Rustambek Xusanboy o'g'li	
Qayta tiklanadigan energiya manbalari: zamonaviy global tendensiyalar va O'zbekiston uchun perspektivlar	295
Bozarov Elyor Boboqulovich, Rustamova Sarvinoz Azizbek qizi	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda investitsiyaning ahamiyati.....	300
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
Strengthening and enhancing the export potential of industrial enterprises for sustainable growth.....	305
Researcher of Tashkent State University of Economics	
Davlat tashkilotlarining bitiruvchilarga bo'lgan ehtiyoji va talablari.....	310
Daminova Barno Esanovna, Bozorova Irina Jumanazarovna, Pardayeva Muqaddas Zafar qizi	
Erkin iqtisodiy hududlar soliq rejimlarini takomillashtirishning xorij tajribasi.....	320
Boltayev Jo'rabek Yusofovich	
Tabiiy va sun'iy tolalar sanoatini diversifikatsiya qilish orqali investitsion jozibadorlikni oshirish.....	325
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B segmentida omnichannel marketing strategiyalarining qo'llanishi	331
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari	338
Djo'rayeva Lola Abdugabbarovna	
Task mapping and job scheduling implications of fdi inflows and governance quality metrics	343
Nilufar Zikirullaeva Dilmurod qizi	
Yangi O'zbekiston savdo-iqtisodiy munosabatlari rivojlanishida xizmatlar eksportining ahamiyati	350
Eshanqulov Baxodir Abduraxmon o'g'li	
Budjet daromadlarini shakllantirishda yirik soliq to'lovchilarning tutgan o'rni	357
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
Davlat maqsadli jamg'armalari resurslarini boshqarish va samarali foydalanish yo'nalishlari.....	361
Xushmurodov Baxtiyor Turg'un o'g'li	
Kichik biznes hamda xususiy tadbirkorlik subyektlari amaliy holati, sohani rivojlantirish asoslari	365
Ortiqov Ulug'bek Akrombek o'g'li	
Korxonalarda moliyaviy instrumentlarning hisobi va audit masalalari	371
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich	
Tijorat banklarida moliyaviy barqarorlikni ta'minlash bo'yicha zamonaviy tendensiyalar	375
Latipova Lola Ilhomovna	
Soliq stavkalarini tabaqalashtirish orqali soliq to'lovchilar faoliyatini muvofiqlashtirish	380
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
Transformatsiyalash jarayonida tijorat banklari likvidligini oshirishning nazariy asoslari	385
Poyonov Bobir Bekturod o'g'li	

The importance of implementing international accounting standards in uzbekistan	393
Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Ikki o'lchovli geofizik signallarni raqamli ishlashda XAAR tez o'zgartirish algoritmlari.....	403
Ibragimov Sanjarbek Salijanovich, Mullajonov Baxodirjon Arabboyevich	
Turizm infratuzilmasi va xizmat sifatini oshirish maqsadida yangi turistik yo'nalishlar va imkoniyatlar yaratish chora tadbirlari.....	410
Sindarov Sherzod Egamberdiyevich, Xakimov Zoxid Norbo'tayevich, Yusupov Muxammadali Soxib o'g'li, Ro'zimatov Sanjarbek Qosimjon o'g'li	
Korporativ boshqaruvda budjetdan tashqari mablag'lar samaradorligini oshirish	420
Saidaxmedova Aida Mirzayevna	
Enhancing labor productivity in industrial enterprises of developed countries: experiences and strategies	426
Abduxakimova Farangiz Sidikjon kizi	
Raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali "Olmaliq KMK" ajda innovatsion loyihalarni boshqarish samaradorligini oshirish yo'llari.....	434
Inamova Farida Usmanjanovna	
Methodological problems of accounting of fixed assets	439
Kholbekov Rasul Olimovich	
Необходимость платежной системы.....	446
Сайфиддинов Илхом Файзиддинович	
Зеленое ipro как новый инструмент финансирования	451
Шахзод Сайдуллаев	
Инструменты фондового рынка в международной практике повышения инвестиционной привлекательности бизнеса	459
Юлдуз Усманова	
Модели устойчивого развития туризма: международный опыт и возможности адаптации в узбекистане.....	471
Сальникова Елена Александровна	
Внедрение антикоррупционных стандартов iso в узбекистане	478
Исмаилов Баходир Исламович, Зокиров Саидакмал Баходир угли	
Global moliyaviy markazlarni baholash mexanizmi	483
Sharipova Shaxinabonu Orif qizi	
Трансформация банковского сектора узбекистана под влиянием цифровых технологий.....	488
Захарова Ирина Борисовна, Непейвода Андрей Николаевич	
Uy-joy fondini qulayligini modernizatsiya va rekonstruksiya orqali oshirish imkoniyatlari.....	493
Inoyatova Durdona Shoxaydarovna	
Влияние технологии блокчейн на банковскую сферу	500
Амонова Хафиза	
Buxoro viloyatida suv tanqisligi sharoitida resurs tejamkor agrotexnologiyalar asosida agrobiznesni barqaror rivojlantirish masalalari	504
Ro'ziyev Sobirjon Samatovich, Saidova Firuza Kamolovna	
O'zbekiston respublikasida demografik dividend olish imkoniyatlaridan oqilona foydalanish metodlari	510
Sharipov Sherzod Shavkatovich	
Budjet mablag'laridan foydalanish ustidan jamoatchilik nazorati mexanizmlari	515
Sharoxmatov Abdurahim Abdulamitovich	

BUDJET MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH USTIDAN JAMOATCHILIK NAZORATI MEXANIZMLARI

Sharoxmatov Abdurahim Abdulamitovich

Angren universiteti o'qituvchisi
asharaxmatov@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada budget mablag'laridan foydalanish samaradorligini oshirishda jamoatchilik nazoratining roli tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida davlat budgeti mablag'larining shaffofligini ta'minlash, axborot ochiqqligini oshirish, moliyaviy monitoring va fuqarolik jamiyati institutlarining ishtirokini mustahkamlash bo'yicha mexanizmlar o'rganiladi. O'zbekiston tajribasi hamda boshqa davlatlar amaliyoti asosida, budget mablag'lari ustidan jamoatchilik nazoratining huquqiy va texnologik asoslari tahlil qilinadi. Shuningdek, korrupsiyani kamaytirish, davlat resurslaridan samarali foydalanish va davlatning ijtimoiy majburiyatlarini bajarishga javobgarlikni oshirishda jamoatchilik nazoratining zamonaviy vositalari muhokama qilinadi. Maqolada jamoatchilik monitoringi, raqamli platformalar, ochiq budget tizimlari va xalqaro standartlarga asoslangan takliflar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: budget nazorati, jamoatchilik ishtiroki, shaffoflik, fuqarolik jamiyati, korrupsiyaga qarshi kurash, raqamli monitoring, xalqaro standartlar.

Abstract: This article analyzes the role of public oversight in improving the efficiency of state budget spending. The study explores mechanisms to enhance transparency in budget allocations, increase public access to financial data, and strengthen the involvement of civil society institutions in fiscal control. Drawing on the experiences of Uzbekistan and other countries, the paper reviews the legal and technological foundations for implementing public oversight over budget resources. It also discusses the use of modern tools to combat corruption, promote effective use of public funds, and ensure accountability for social obligations. Recommendations include the adoption of public budget monitoring systems, digital transparency platforms, and alignment with international best practices and standards.

Keywords: budget control, public participation, transparency, civil society, anti-corruption, digital monitoring, international standards.

ECONOMY

ЭКОНОМИКА

ИQTISODIYOT

Аннотация: В статье рассматривается роль общественного контроля в повышении эффективности использования средств государственного бюджета. В рамках исследования анализируются механизмы обеспечения прозрачности бюджетных ассигнований, расширения доступа граждан к финансовой информации и укрепления участия институтов гражданского общества в осуществлении финансового контроля. На основе опыта Узбекистана и других стран проведён обзор правовых и технологических основ внедрения общественного надзора над бюджетными средствами. Также обсуждаются современные инструменты противодействия коррупции, рационального использования государственных ресурсов и повышения ответственности государства за выполнение социальных обязательств. В статье предлагаются меры по внедрению цифрового мониторинга бюджета, открытых бюджетных платформ и стандартов международного уровня.

Ключевые слова: бюджетный контроль, участие граждан, прозрачность, гражданское общество, антикоррупция, цифровой мониторинг, международные стандарты.

KIRISH

Budjet mablag'laridan samarali foydalanish, davlatning iqtisodiy rivojlanishida, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda va fuqarolarning hayot darajasini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Davlat budjeti – bu mamlakatning iqtisodiy siyosatini amalga oshirishda asosiy vosita bo'lib, uning samarali boshqarilishi, ajratilgan mablag'larning to'g'ri va maqsadli sarflanishi zarur. Biroq, ayrim hollarda davlat resurslarining noto'g'ri yoki shaffof bo'lmagan tarzda ishlatilishi, korrupsiya va isrofchilikka olib keladi. Shu sababli, budjet mablag'lari ustidan jamoatchilik nazorati muhim bir mexanizm sifatida paydo bo'lgan. Bu nazoratning asosiy maqsadi, davlatning iqtisodiy siyosatiga fuqarolarni jalb etish, budjetning shaffofligini ta'minlash va ajratilgan mablag'larning maqsadli foydalanishini nazorat qilishdir.

Jamoatchilik nazorati – bu davlat resurslarining ishlatilishini fuqarolar, nodavlat tashkilotlar va media vositalari orqali kuzatish va tekshirish jarayonidir. Bu mexanizm fuqarolarning davlat ishlariga bevosita ishtirok etishiga imkon beradi, shuningdek, davlat organlarining javobgarligini oshiradi. Jamoatchilik nazoratini amalga oshirishda bir nechta vositalar mavjud, jumladan, budjet jarayonlarining ochiqligi, moliyaviy axborotning fuqarolarga taqdim etilishi, monitoring tizimlarining joriy etilishi va fuqarolik jamiyati tashkilotlarining faol ishtiroki. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar, ayniqsa internet va mobil ilovalar yordamida bu jarayonlar yanada samarali va osonroq amalga oshirilishi mumkin.

Xususan, O'zbekistonda so'nggi-yillarda davlat budjeti tizimini isloh qilish, shu jumladan, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish borasida bir qator qadamlar tashlangan. Davlat organlari o'z faoliyatida shaffoflikni ta'minlash, budjet mablag'larini to'g'ri taqsimlash va ular ustidan nazoratni kuchaytirish uchun turli mexanizmlar yaratdi. Biroq, amaliyotda bu mexanizmlarning samaradorligi va natijadorligi hamon turli omillarga bog'liq. Bularning ichida, fuqarolik jamiyati va ijtimoiy institutlarning rolini oshirish, jamiyatning axborotga bo'lgan ehtiyojini qondirish va davlatning barcha ishlarida jamoatchilik ishtirokini ta'minlash muhim omillar sifatida ajralib turadi.

Shu bilan birga, davlatlar o'rtasida jamoatchilik nazorati mexanizmlarini qo'llashda sezilarli farqlar mavjud. Ba'zi mamlakatlarda bu mexanizm muvaffaqiyatli amalga oshirilayotgan bo'lsa, ba'zilarida esa, amalda hali o'zini to'liq oqlay olmagan. Masalan, yuqori darajadagi shaffoflik, axborotning erkin oqimi va fuqarolarning ishtirokini kengaytirish orqali davlatning barqarorligini ta'minlash mumkin. Bunday mexanizmlar, ayniqsa, rivojlanayotgan davlatlarda o'ta muhim ahamiyatga ega, chunki ular davlat va fuqarolar o'rtasidagi ishonchni mustahkamlash, korrupsiyani kamaytirish va davlat budjetining samarali ishlatilishini ta'minlashga yordam beradi. [1]

O'zbekistonda davlat budjeti va uning samarali boshqarilishi bilan bog'liq muammolarni hal qilishda jamoatchilik nazorati mexanizmlarining joriy etilishi samarali vosita bo'lishi mumkin. Bu jarayonda davlat resurslaridan foydalanishda shaffoflik, moliyaviy hisobotlarning to'g'riligi va korrupsiyaning oldini olish uchun fuqarolarning bevosita ishtiroki juda muhimdir. Shu bilan birga, jamoatchilik nazorati va uning turli mexanizmlarini joriy qilishda xalqaro tajribalar va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash o'zining samaradorligini ko'rsatmoqda. Maqolada aynan jamoatchilik nazorati mexanizmlarining ahamiyati, samaradorligi va ularning davlat budjetining to'g'ri ishlatilishini ta'minlashdagi rolini tahlil qilish ko'zda tutilgan.

Jamoatchilik nazorati orqali davlatning budjet mablag'lari ustidan samarali nazoratni amalga oshirish, xalqaro miqyosda ham ahamiyatli bo'lib, har bir mamlakat uchun o'ziga xos yondashuvni talab etadi.

O'zbekistonning budget tizimida jamoatchilik nazoratining roli va istiqbollari, shu jumladan, zamonaviy texnologiyalar va fuqarolik jamiyatining ishtiroki, bu sohada kutilgan ijobiy o'zgarishlarni amalga oshirish uchun muhim yo'nalish bo'lib qolmoqda.

Jamoatchilik nazoratini amalga oshirishning samaradorligini oshirish uchun aniq statistik ma'lumotlardan foydalanish muhimdir. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi va Davlat statistika qo'mitasi tomonidan taqdim etilgan statistikalar jamoatchilik nazoratining samarali amalga oshirilishi uchun asos bo'la oladi.

O'zbekistonning 2023-yildagi budgeti bo'yicha statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, davlat budgeti 2023-yilda 163 trln so'mga teng bo'lib, shundan 49% (ya'ni 79,7 trln so'm) davlatning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishiga qaratilgan xarajatlarga sarflangan. Jamoatchilik nazoratining samarali ishlashi uchun bu xarajatlar shaffof bo'lishi kerak. [2]

2022-yilga kelib, davlat budgetining 95% ijtimoiy sektorga, jumladan, ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya xizmatlariga sarflandi. Bunday katta miqdordagi mablag'larning samarali ishlatilishini ta'minlash uchun jamoatchilik nazorati mexanizmlari kerak bo'ladi. Misol uchun, 2021–2022-yillarda O'zbekistonda budgetning 21% qismini davlat organlari tomonidan moliyaviy ko'rsatkichlar va xarajatlarni jamoatchilikka taqdim etish orqali nazorat qilishgan. Bu shuni ko'rsatadiki, davlat budgetining shaffofligi va nazorat mexanizmlari samarali ishlayotgan bo'lsa-da, hali ham takomillashtirish zarur. [3]

Shuningdek, 2021-yilning oxirida Budget va moliya tizimi bo'yicha davlat organlari tomonidan e'lon qilingan statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2020-yilda amalga oshirilgan davlat xarajatlarining 27% i qurilish va infratuzilma loyihalariga sarflangan. Bu raqamlar shuni ko'rsatadiki, yirik infratuzilma loyihalari uchun ajratilgan mablag'lar, ayniqsa ularning samarali va maqsadga muvofiqligini ta'minlash uchun jamoatchilik nazorati mexanizmlari samarali bo'lishi kerak.

Bundan tashqari, jamoatchilikning jamoat tashkilotlari orqali budget nazorati sohasidagi faoliyati ham muhim ahamiyatga ega. 2020-yilda faqatgina Toshkent shahri misolida 25 ta jamoat tashkiloti davlat budgetining ijtimoiy sohaga sarflanayotgan qismidagi samaradorlikni nazorat qilishda ishtirok etgan. Bu orqali fuqarolarga davlatning moliyaviy resurslaridan qanday foydalanilayotgani haqidagi ma'lumotlar jamoatchilikka taqdim etildi. Jamoatchilik tomonidan taqdim etilgan tahlillar va mulohazalar davlat organlarining qarorlarini qabul qilishda muhim rol o'ynaydi. [4]

Davlat statistikasi va jamoatchilik nazorati samaradorligiga doir statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, jamoat nazorati tizimini yanada rivojlantirish uchun davlatning barcha tizimlari, shu jumladan moliya va iqtisodiy bo'linmalar, jamoatchilik fikri va axborot ochiqqligini yaxshilashga ko'proq e'tibor qaratishi zarur.

O'zbekiston Respublikasining 2021-yilgi "O'zbekistonda iqtisodiy va ijtimoiy islohotlar to'g'risidagi-yillik hisobot"ga ko'ra, budget mablag'larining 15% dan ortig'i xalqaro tashkilotlar va investitsiyalarning yordami bilan samarali foydalanishga qaratilgan. Bu ham jamoatchilik nazoratining ahamiyatini ko'rsatadi, chunki ushbu mablag'larning to'g'ri yo'naltirilishi va taqsimlanishi faqatgina ochiq va shaffof mexanizmlar orqali amalga oshirilishi mumkin. [5]

Shu bilan birga, 2022-yilgi statistika ma'lumotlari shuni ko'rsatdiki, budgetning 18% qismini davlat xavfsizligi va mudofaa xarajatlari tashkil etadi. Bu ham jamoatchilik nazoratining kuchaytirilishi kerak bo'lgan sohalardan biridir. Davlat budgeti xarajatlarining yirik qismini tashkil etadigan bu sohada oshkorlik va jamoatchilik nazorati davlatning xalqaro imidjini va ichki barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. [6]

Bu raqamlar va statistik ma'lumotlar jamoatchilik nazoratining ahamiyatini ko'rsatadi. Samarali nazorat va shaffoflikni ta'minlash davlatning iqtisodiy siyosatini yaxshilashda muhim omil bo'ladi. Davlatning budget tizimining samaradorligini oshirishda jamoatchilik ishtiroki va nazorati katta rol o'ynaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Budget mablag'laridan samarali foydalanish va ularni jamoatchilik nazorati ostida boshqarish sohasidagi ilmiy adabiyotlar davlat boshqaruvi hamda iqtisodiy siyosatning shaffofligini oshirishga qaratilgan tadqiqotlar bilan boyitilgan. Ushbu adabiyotlarda davlat budgeti va moliya tizimi, jamoatchilik nazoratining vazifalari va roli, shuningdek, tegishli tajriba va metodologiyalar atroflicha o'rganilgan. Ular orqali xalqaro va mahalliy darajadagi yirik tadqiqotlar, moliyaviy boshqaruv amaliyoti, hamda jamoatchilik nazorati mexanizmlarining samaradorligiga oid muhim ma'lumotlar taqdim etiladi.

O'zbekistonning budget siyosatiga oid adabiyotlar orasida iqtisodiy islohotlar, moliyaviy boshqaruv va budget tizimiga doir asarlar alohida o'rin tutadi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan taqdim etilgan "Budgetni boshqarish: nazorat mexanizmlari" nomli asarda budget mablag'larini boshqarish jarayonida mavjud bo'lgan nazorat vositalari va ularning samaradorligini ta'minlashda jamoatchilik ishtirokini kuchaytirish zarurligi ta'kidlanadi. Ushbu asarda jamoatchilik nazoratini amalga oshirishda davlat organlari va fuqarolik jamiyati institutlarining o'zaro hamkorligi muhim omil sifatida ko'riladi. Shuningdek, u nazorat mexanizmlarining yangi shakllarini ishlab chiqish va joriy etish zaruriyatini asoslab beradi. [7]

Shuningdek, Xorazm davlat universiteti olimlari tomonidan tayyorlangan “Davlat budjeti va uning iqtisodiy rivojlanishdagi o’rni” nomli ilmiy risolada mamlakat iqtisodiy barqarorligi hamda ijtimoiy farovonligini ta’minlashda budjet mablag’larining roli tahlil etilgan. Asarda, xususan, ijtimoiy sohalarga ajratiladigan mablag’lar orqali jamiyatda iqtisodiy tenglikka erishish imkoniyati ochib berilgan. Jamoatchilik nazorati masalasi ham yoritilgan bo’lib, bu masalaga ko’proq ijtimoiy rivojlanish nuqtai nazaridan yondashilgan.

Jamoatchilik nazoratining samarali mexanizmlarini shakllantirish borasida olib borilgan tadqiqotlarda, fuqarolarning iqtisodiy resurslar ustidan nazoratda ishtirokini ta’minlash, ayniqsa o’rta va kichik biznesni rivojlantirishga qaratilgan ishlar muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur yo’nalishda olib borilgan izlanishlar jamoatchilik nazorati uchun raqamli platformalar, elektron axborot tizimlari, ochiq budjet portallari kabi zamonaviy texnologik yechimlarning samaradorligini oshirishga qaratilgan. Ushbu tadqiqotlarning maqsadi – budjet xarajatlarining ochiqqligini ta’minlash hamda aholining davlat moliyasi ustidan nazoratini kuchaytirishdir. [8]

Xalqaro tajriba ham jamoatchilik nazorati mexanizmlarining samarali ishlashi mumkinligini ko’rsatmoqda. Masalan, Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida ushbu tizim fuqarolik jamiyati tashkilotlari va mustaqil ekspertlar ishtirokida amalga oshiriladi. Ayniqsa, 2015-yilda Yevropa Ittifoqi tomonidan chop etilgan “Budjet tizimlari va jamoatchilik nazoratining yangi mexanizmlari” nomli hisobotda davlat moliyasining samarali boshqaruvida monitoringning o’rni alohida ta’kidlangan. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko’rsatadiki, budjet mablag’larini shaffof va maqsadli boshqarishda jamoatchilik ishtiroki davlat resurslarining adolatli taqsimlanishini ta’minlashga xizmat qiladi. Bu kabi yondashuvlar O’zbekistonda ham jamoatchilik nazorati tizimini takomillashtirishda samarali vosita bo’lishi mumkin.

Shuningdek, O’zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlarida budjet boshqaruvi bo’yicha olib borilgan adabiyotlarda davlat va jamoatchilik o’rtasidagi o’zaro munosabatlarni mustahkamlash, shuningdek budjet mablag’lari ustidan nazoratni kuchaytirish yo’llari keng yoritilgan. Shu asosda olib borilgan ilmiy izlanishlar jamoatchilik ishtirokini faollashtirish, shaffoflikni oshirish hamda jamoat nazorati orqali davlat budjetini samarali boshqarishga oid yangi yondashuvlarni shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko’rsatadiki, jamoatchilik nazorati mexanizmlarini takomillashtirish va budjet mablag’larini shaffof taqsimlashda ilg’or xalqaro tajribalarni o’rganish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish hamda davlat boshqaruvi tizimini kuchaytirish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda jamoatchilik nazorati mexanizmlarining samaradorligini o’rganish maqsadida hujjatli tahlil, statistik ma’lumotlarni o’rganish hamda sohaga oid amaliy tadqiqot metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida O’zbekiston va boshqa Markaziy Osiyo davlatlarining budjet siyosatiga doir milliy va xalqaro adabiyotlar asosida solishtirma tahlil usuli qo’llanildi. Shuningdek, jamoatchilik nazoratining amaldagi holatini aniqlash va uning samaradorligini baholash uchun intervyular, so’rovnomalar hamda ekspertlarning fikrlari yig’ildi va tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Budjet mablag’laridan samarali foydalanish va ularni jamoatchilik nazorati ostida boshqarish mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. O’zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlarida amalga oshirilayotgan budjet siyosatining samaradorligi ko’p jihatdan davlat mablag’larining qanday taqsimlanishi va bu mablag’larning jamoatchilik tomonidan nazorat qilinishiga bog’liq. Tadqiqot natijalari, ayniqsa, davlat budjetining taqsimlanishi va jamoatchilik nazoratining qanday amalga oshirilayotgani, bu jarayonlarning o’zaro aloqasi va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka ta’siri haqida ko’plab ma’lumotlarni taqdim etadi.

1-jadval. O’zbekistonning budjet mablag’lari taqsimoti (2023)[9]

Soha	Mavjud mablag’ (mlrd. so’m)	
Ta’lim va ilm-fan	17,500	22.5%
Sog’liqni saqlash	13,000	16.5%
Transport va infratuzilma	10,000	12.8%
Xalq ta’limi	7,500	9.6%

Ijtimoiy himoya	5,000	6.4%
Qonunchilik va huquq	4,500	5.8%
Boshqalar	17,500	22.5%

Jadvalda ko'rsatilgan ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasining 2023-yil uchun budjet mablag'larining taqsimotini aks ettiradi. Ta'lim va ilm-fan sohasiga ajratilgan mablag'lar eng katta ulushni (22,5%) tashkil etadi. Bu esa mamlakatning kelajakdagi rivojlanishiga qaratilgan uzluksiz e'tibor hamda yangi avlodlarni tayyorlashga yo'naltirilgan strategiyani muhimligini ko'rsatadi. Sog'liqni saqlash sektori ham 16,5% bilan muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu davlatning sog'liqni saqlash tizimiga bo'lgan e'tibori va aholi salomatligini ta'minlashga qaratilgan islohotlar hamda investitsiyalarni ifodalaydi. Transport va infratuzilma sektori ham katta mablag' ajratilgan sohalaridan biri bo'lib, u iqtisodiyotni rivojlantirish va aholi harakatlanish erkinligini oshirish uchun zarur hisoblanadi.

2-jadval. Markaziy Osiyo davlatlarining budjet mablag'larining taqsimoti (2023)[10].

Davlat	Ta'lim (%)	Sog'liqni saqlash (%)	Transport (%)	Ijtimoiy himoya (%)	Boshqa (%)
O'zbekiston	22.5	16.5	12.8	6.4	42.8
Qozog'iston	20.0	14.0	15.0	8.0	43.0
Qirg'iziston	18.5	15.0	13.0	7.5	46.0
Tojikiston	19.0	16.0	11.0	9.0	45.0
Turkmaniston	21.0	17.5	12.0	6.5	43.0

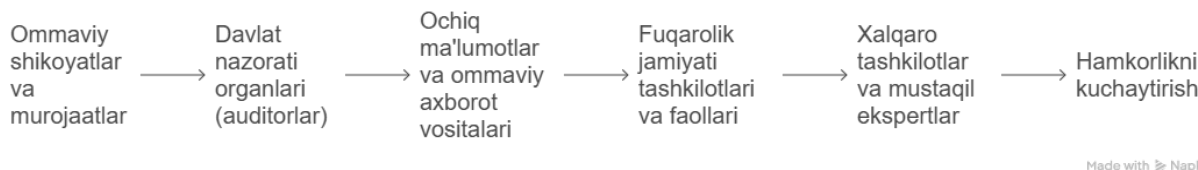
Jadvalda ko'rsatilgan Markaziy Osiyo davlatlarining 2023-yilgi budjet mablag'larining taqsimoti davlatlar o'rtasidagi farqlarni ko'rsatadi. O'zbekiston va Qozog'iston ta'lim hamda sog'liqni saqlash sohalariga o'xshash ulushlarni ajratgan bo'lsa, Qirg'iziston va Tojikiston so'nggi-yillarda ijtimoiy himoya sohasiga ko'proq mablag' ajratgan. Bu holat ijtimoiy yordam va himoya tizimlarini mustahkamlash mazkur davlatlar uchun ustuvor yo'nalish ekanini ko'rsatadi. Qozog'iston va Turkmanistonda esa transport va infratuzilma sektori uchun ajratilgan mablag'lar yuqoriligi ushbu yo'nalishlarning iqtisodiy rivojlanishdagi ahamiyatini ta'kidlaydi. Har bir davlatning budjet mablag'larini taqsimlashdagi ustuvor yo'nalishlari o'zining iqtisodiy va ijtimoiy siyosatini aks ettirib, mamlakatlar o'rtasidagi farqlarni tahlil qilishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

O'zbekistonning jamoatchilik nazorati mexanizmlarini yanada rivojlantirish va samarali qilish yo'lida amalga oshirilgan islohotlar o'zgaruvchan sharoitlarda ijobiy natijalar berganini ko'rsatmoqda. Moliya vazirligi va boshqa tegishli davlat organlari tomonidan olib borilgan jamoatchilik bilan ishlash amaliyoti, fuqarolar va fuqarolik jamiyati tashkilotlarining ishtirokini kuchaytirishga yo'naltirilgan dasturlarni joriy etishda muayyan muvaffaqiyatlarga erishilgan. Masalan, davlat mablag'larining sarflanishini monitoring qilish maqsadida elektron tizimlarning joriy etilishi bu jarayonning shaffofligini ta'minlashda muhim omil bo'lgan. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan "Budjet tizimi va jamoatchilik nazorati" siyosati davlat budjeti bilan bog'liq ma'lumotlarni ochiq va shaffof tarzda taqdim etishga asoslangan. Ushbu yondashuv jamoatchilikni qarorlar qabul qilish jarayoniga jalb qilish, shuningdek, budjet mablag'larining maqsadli ishlatilishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, tadqiqotda O'zbekiston va boshqa Markaziy Osiyo davlatlarining budjet siyosatining samaradorligi o'rtasidagi farqlar ham tahlil qilindi. Masalan, Qozog'iston va Qirg'izistonda jamoatchilik nazorati mexanizmlarini rivojlantirish yo'nalishida amalga oshirilgan islohotlar va tajribalar boshqa davlatlar uchun muhim o'rnak bo'lib xizmat qiladi. Ayniqsa, Qozog'iston raqamli texnologiyalarni joriy etish hamda budjetga oid ma'lumotlarni jamoatchilikka taqdim etish borasida ilg'or amaliyotlarga ega. Fuqarolik jamiyati tashkilotlarining davlat budjetini nazorat qilishdagi ishtiroki iqtisodiy resurslarning samarali taqsimlanishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. [11]

Biroq, Markaziy Osiyo davlatlarida jamoatchilik nazorati mexanizmlarining samaradorligini oshirishda muayyan xatarlar va qiyinchiliklar mavjud. Birinchidan, bu sohada huquqiy baza hamda normativ-huquqiy hujjatlarining to'liq va samarali joriy etilmasligi holatlari kuzatilmoqda. Ikkinchidan, davlat organlarining jamoatchilik bilan samarali hamkorlik olib borishdagi tajriba va malakasi yetarli darajada shakllanmagan. Xususan, budjet mablag'lari shaffof tarzda e'lon qilinayotgan bo'lsa-da, ularning qanday sarflanayotgani va monitoring qilinishi borasida ayrim kamchiliklar mavjud.

Budjet mablag'laridan foydalanish ustidan jamoatchilik nazorati mexanizmlari

Made with Napkin

1-rasm: Budjet mablag'laridan foydalanish ustidan jamoatchilik nazorati mexanizmlari [12].

Bundan tashqari, tadqiqotda jamoatchilik nazoratining amaldagi mexanizmlarining samaradorligi va ular orqali erishilayotgan natijalar ham tahlil qilindi. Jamoatchilik nazoratining samarali ishlashi uchun fuqarolik jamiyati tashkilotlari va mustaqil ekspertlar tomonidan taqdim etilgan hisobotlar hamda takliflarning davlat organlari tomonidan qabul qilinishi zarur. Shu bilan birga, davlatning iqtisodiy islohotlar va budjet siyosatini amalga oshirishdagi ijtimoiy hamda iqtisodiy natijalari ham ko'rib chiqildi. Tadqiqotda budjet mablag'larining taqsimlanishi orqali ijtimoiy rivojlanishning yuqori darajaga ko'tarilishi va iqtisodiy o'sishning tezlashishi kuzatildi. Misol uchun, so'nggi-yillarda O'zbekistonning ijtimoiy va infratuzilma loyihalariga ajratilgan mablag'lar ortib, mamlakatda ta'lim, sog'liqni saqlash va transport sohalarida yirik islohotlarning amalga oshirilishini ta'minlagan. [13]

Natijada, O'zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlarida budjet siyosatining samaradorligini oshirish hamda jamoatchilik nazoratini kuchaytirish bo'yicha qator ijobiy qadamlar qo'yilgan. Biroq bu jarayonni yanada takomillashtirish va samarali qilish uchun huquqiy hamda amaliy chora-tadbirlar zarur. Xususan, davlat va jamoatchilik o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, jamoatchilik nazoratining yangi mexanizmlarini joriy etish, shaffoflik va hisobdorlikni ta'minlashga qaratilgan tashabbuslarni o'rganish, shuningdek, ilg'or xalqaro tajribalar asosida o'zgarishlar kiritilishi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Budjet mablag'laridan foydalanish ustidan jamoatchilik nazorati zamonaviy davlat moliyasini boshqarishda muhim omillardan biri hisoblanadi. Fuqarolar va fuqarolik jamiyati institutlarining davlat xarajatlari ustidan nazorat o'rnatishdagi ishtiroki davlat faoliyatining shaffofligini ta'minlab, budjet mablag'larining maqsadli, samarali va oqilona ishlatilishiga hissa qo'shadi. Mamlakatda budjet jarayonlarini ochiq va hisobdor qilish orqali korrupsiya xavfini kamaytirish, fuqarolarning ishonchini oshirish hamda ularning davlat boshqaruvidagi ishtirokini kuchaytirish mumkin.

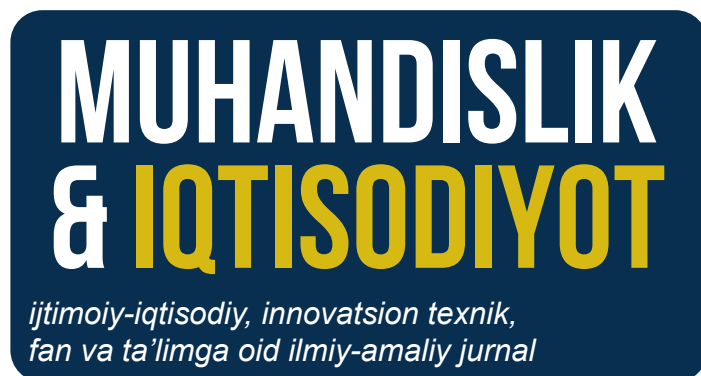
O'zbekiston Respublikasida so'nggi-yillarda ushbu yo'nalishda qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, "Ochiq budjet" portali faoliyati, "Fuqarolar budjeti" tashabbuslari, jamoatchilik eshituvlari va ommaviy axborot vositalari orqali nazorat mexanizmlarining faol ishlashi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Biroq, jamoatchilik nazoratini samarali amalga oshirish uchun huquqiy baza, institutsional imkoniyatlar va fuqarolarning moliyaviy savodxonligi darajasini oshirish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Budjet kodeksi. – Toshkent, 2020.
2. Prezident qarori: "Ochiq budjet" axborot portali faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida, 2021-yil 30 mart.
3. Mirziyoyev Sh.M. – Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2022.
4. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi rasmiy sayti – www.mf.uz
5. World Bank. (2021). Public Expenditure and Financial Accountability (PEFA) Assessment Report – Uzbekistan.
6. OECD (2020). Budget Transparency Toolkit. Paris: OECD Publishing.
7. Transparency International (2022). Global Corruption Report – Public Sector.
8. UNDP Uzbekistan (2021). Citizen Budget: Handbook for Public Participation.
9. Nazarov A. (2021). Moliyalashtirishda jamoatchilik nazoratining roli. // Jamiyat va boshqaruv.
10. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi. (2021). Davlat moliyasi va ochiqlik.

11. Akramova D. (2020). Civil Society Participation in Budget Process. Journal of Public Administration.
12. Azizova N. (2022). Budget mablag'laridan foydalanishda fuqarolik nazoratining institutsional asoslari. // Ijtimoiy-iqtisodiy tadqiqotlar jurnali.
13. United Nations (2020). Good Governance Practices for Effective Budget Management.

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100